

Millî Reasürans T.A.Ş.
adına sahibi
Cahit NOMER

Inceleme Kurulu
BAŞKAN

Toygun DAĞLIER
ÜYE

Barbaros YALÇIN
ÜYE

Candan EVREN
ÜYE

Hüseyin YUNAK

Yazı İşleri Müdürü
Y. Kemâl ÇUHACI

Inceleme Kurulu Sekreteri
Gonca EKİN

Sanat Yönetmeni
Melek ERDOĞAN

Basın-Yayın Koordinatörü
Günhan SÜERDEM

Dizgi
Alphagraphics

Renk Ayrımı
ESER RÖPRODÜKSİYON

Baskı
CEYMA MATBAASI

Merkez
Teşvikiye Cad. 43 / 57
80200 Teşvikiye / İSTANBUL
TEL : 231 47 30 - 31 - 32

3 Ayda bir yayınlanır.

Dergide yer alan yazıların
içeriginden yazı sahipleri
sorumludur.

İÇİNDEKİLER

<i>Reasürör Gözüyle</i>	3
<i>Dünya Reasürans Kuruluşları Arasında Millî Reasürans T.A.Ş. 80. Sırada</i>	4
<i>Terör Olayları</i>	5
<i>Tarım Sigortaları</i>	12
<i>War Risk "Waterborne" Agreement</i>	15
<i>Virüsler Altında Bir Gezinti</i>	16
<i>Tayfun, Kasırga ve Küresel Isınma Tehlikesi Sigorta Fiyatlarını Yükseltiyor</i>	18
<i>Uygun Çözüm (Katastrofik Rizikoların Orantılı Tretelerle Korunması)</i>	21

Reasürör Gözüyle

Geçtiğimiz yıl Standard and Poor's adlı bir araştırma şirketi tarafından net prim hacmi itibariyle yapılmış "Dünyanın En Büyük 100 Reasürans Şirketi" sıralamasına 82. olarak girmeyi başarmış olan Millî Reasürans, bu yıl yine aynı başarıyı göstermiş ve sıralamada 80. olarak yer almıştır. Gerek ülkemiz gerek sektörümüz açısından gurur verici bir olay olan dünyanın en fazla prim hacmine sahip 100 reasürans şirketi arasında yer almak, Millî Reasürans olarak gelecek yıl da en büyük dileğimizdir.

Sektörümüzün bir ortak platformu olmak amacıyla yayın hayatına başlayan Dergimiz, her sayıda bu amacına daha fazla yaklaşmaktadır. Teknik veya istatistikî nitelikte her türlü bilgi ve düşüncenin sektör çalışanlarına aktarılması görevini elinden geldiğince yapmaya çalışan yayın organımızın bu çabalarına sektör içinden ve dışından birçok kişi değerli çalışmalarıyla destek olmaktadır.

Sayın Mehmet Yazıcı'nın Nakliyat Sigortalarında Harp Rizikoları ve ilgili teminatları içeren çalışması, Sayın Tanfer Dinler'in Tarım Sigortalarıyla ilgili araştırması ve Sayın Yılmaz Ersöz'ün farklı bilgisayar sistemlerinin değerlendirilmesi ve karşılaştırılması üzerine yapmış olduğu inceleme bu değerli desteklere birkaç örnektir.

Dünya sigortacılığının merkezi sayılabilecek bir konumda olan İngiltere'nin başkenti Londra'da geçtiğimiz Nisan ayında patlayan oldukça şiddetli bir bomba dikkatleri yeniden terörist faaliyetler ile sigortacılık arasındaki ilişkiye çekmiştir. Bu konuda Şirketimizce yapılmış, son üç yıl itibariyle hasar durumunu gösteren bir çalışma bu sayıda sektörümüzün istifadesine sunulmuştur.

Dünya Reasürans Kuruluşları Arasında Millî Reasürans T.A.Ş. 80. Sırada

"Standard and Poor's adlı 'rating=değerlendirme' firması, dünya genelinde Amerikan Dolarını esas alarak net prim geliri bakımından en büyük 100 reasürans kuruluşunu belirlemek amacıyla her yıl bir çalışma yapmakta ve bunun sonuçlarına göre oluşan listeyi "Reactions" isimli İngiliz dergisi yayınlamaktadır. Söz konusu liste, dünya genelinde faaliyette bulunan 150'den fazla reasürans şirketi veya grubundan elde edilen bilgilere dayanılarak hazırlanmaktadır.

Bilindiği üzere, 1990 yılında 82. sırada bulunan Millî Reasürans T.A.Ş.'nin bu yıl Mart ayında yayınlanan ve 1991 yılı net prim gelirlerine göre düzenlenen listede 80. sıraya yükseldiği görülmektedir.

Millî Reasürans T.A.Ş.'nin gerisinde ise, A.B.D.'den 6, İsviçre ve Belçika'dan 2'ser, Almanya, İtalya, Fransa, İngiltere, Danimarka, İspanya, Finlandiya, Bermuda, Bahreyn ve Mısır'dan da 1'er reasürans kuruluşu yer almaktadır.

Söz konusu listede, özelliği nedeniyle İngiliz Lloyd's kuruluşu yer almamaktadır. Lloyd's'un 1991 yılı net priminin 5 milyar Amerikan Doları civarında olduğu tahmin edilmektedir.

1991 yılında net prim geliri bakımından en büyük 100 reasürans şirketi ya da grubunun elde ettiği toplam prim 59,3 milyar Amerikan Dolarına ulaşmıştır ki, bu rakam tahminen dünya reasürans priminin % 60'ına tekabül etmektedir. 1991 yılında en büyük 100 reasürans kuruluşunun

Amerikan Doları esasına göre elde ettiği toplam net primdeki artış % 12 civarındadır.

Geçmiş yıllarda ilk 20 sıradaki reasürans kuruluşunun toplam prim içindeki hisselerinin devamlı arttığı gözlenmekte iken bu yıl, tam tersine hisselerinin azaldığı görülmektedir. Ayrıca, 100 reasürans kuruluşunun bu yıl elde ettiği teknik kârlılığın geçen yıla nazaran düştüğü anlaşılmaktadır.

Bu da, reasürans şirketlerinin teknik kârlılıklarının azaldığı ve kapasitelerinin daraldığı şeklindeki görüşlerin doğruluğunu açıkça ortaya koymaktadır ki, önümüzdeki yıllar için yapılacak benzer çalışmalarda bu durumun daha da kötüye gideceği görülecektir.

Terör Olayları

Terörle başı dertte ülkelerden biri olan İngiltere'nin başkenti ve dünyanın önemli finans merkezlerinden Londra son bir yıldır ikinci kez, yine IRA tarafından bombalanmış ve kentin önemli bir iş merkezi ağır hasara uğramıştır. Daha önce St.Mary Axe bombalama olayını yaşayan Londra'nın bu kez Bishopgate adlı iş merkezine oldukça yakın, 13. YY.dan kalma eski bir kilisenin yanına park etmiş kamyonunda patlayan 1 tonluk bomba 1 kişinin ölümüne, 51 kişinin yaralanmasına yol açmıştır. Patlamanın meydana geldiği 24 Nisan tarihinin Cumartesi gününe rastladığını göz önüne alırsak bombalamanın can kaybı yönünden ucuz atlatılmış bir kaza olduğunu söyleyebiliriz. Maddî açıdan ise oldukça ağır kayıplar verdiren bir olay olduğu diğer bir gerçektir. Bu konuda bir otorite olan Nicholas Balcombe'a göre bombalama olayı 1 milyar Sterlinden daha fazla bir hasara neden olmuştur.

Ancak İngiltere, daha önce de belirtildiği gibi terörle başı dertte olan bir ülke olduğu için, herhangi bir terör olayında olası gelişmeler ve sonuçları dikkat alınarak bir takım tedbirler öngörmüştür. Örneğin, terörün doğrudan verdiği maddî hasarların yanısıra bir de iş durması gibi yan olumsuz sonuçları vardır. Bishopgate bombalama olayında görüldüğü gibi, Cumartesi günü

iş merkezi bombalanmış, bu iş merkezinde çalışma yerleri olan kuruluşların hemen hepsi hafta ortasında alternatif bürolarında çalışmalarına devam etmişlerdir. Bu başarı bir yerde her şirketin kendine göre hazırlamış olduğu "Contingency Plan" sayesinde olabilmıştır. Hernekadar terör, İngiltere'ye, uluslararası alandaki imajını zedelemek de dahil bir çok zarar verse de, İngilizler bir katastrofik risk olarak kabul edilen terörün zararlarını asgariye indirebilmek için önemli çaba sarfetmektedirler.

Konuya sigorta açısından baktarsak, İngilizler terör karşısında zarara uğrayan gerek birey gerekse kuruluşların zararlarını karşılayabilecek terör teminatı sağlayan sigorta şirketlerine reasürans teminatı sağlamak üzere Pool-Re adında bir reasürans şirketi kurmuşlar ve bu reasürans şirketi geçtiğimiz Ocak ayından itibaren prim toplamaya başlamıştır. Ancak şu ana kadar toplanan para Bishopgate olayının meydana getirdiği sigortalı hasarı karşılayamayacak düzeyde olduğu için Hükümet son aşamada bu şirketin fonlarına destek olmak durumunda kalmıştır. Ayrıca, şu gün için Pool-Re'nin kassasında para kalmadığından gelecekte de önemli roller üstlenmek durumunda kalacaktır ya da böyle bir beklenti mevcuttur. Zaten Hükümet terörle ilgili olaylarda "Insurance of Last Resort" ola-

cağını, diğer bir deyişle "Nihai Reasürör" gibi hareket edeceğini ilân ederek bu beklentileri bir oranda tatmin edebilmiştir.

Pool-Re 1993 yılının Ocak ayında, reasürörlerin terör riski için sigorta şirketlerine vermiş oldukları desteği Kasım 1992 tarihinde çekmeleri üzerine kurulmuştur. Ancak o tarihlerde terörizm bir risk olarak bilinemediğinden primler, sigorta şirketleri tarafından tam anlamıyla teknik esaslara dayanılarak belirlenememekteydi. Bir örnek vermek gerekirse, skala şu anda büyük şehirlerde 5 milyon Sterline kadar olan rizikolara uygulanan % 0.09 fiyat ile 500 milyonu aşkın rizikolara uygulanan % 0.023 fiyatı arasında değişmektedir. Eğer söz konusu riziko hedef olabilecek bir bina ise uygulanacak prime % 50 yükleme yapılmaktadır. Sigorta şirketleri, kırsal kesimi ise ayrıca değerlendirmekte ve primler, terörün vermek istediği zarar veya terörün bu aşamadaki pozisyonu göz önüne alındığı için, büyük şehirlere göre daha düşük olmaktadır. Şimdi düşünülmekte olan, terör teminatının primlerini arttırmak ve hasar meydana geldiğinde hasarı karşılayabilecek miktarda rezerv oluşturmaktır. Ancak, % 30 ile % 50 arasında arttırılması düşünülen primlerin, üretim maliyetlerine yansımaları söz konusu olduğundan İngiltere'nin ticarî yaşamına olumsuz bir etki

yapabileceği öne sürülmüştür. AIRMIC (Association of Insurance and Risk Managers in Industry and Commerce), şu anda İngiltere'nin en büyük 500 şirketinin teröre karşı sigorta yaptırmayı yaptırmamak konusunda özellikle ödeyecekleri primleri gözönüne almaları nedeniyle tereddütte olduklarını, gerekirse self-insurance yoluna gideceklerini, bu nedenle prim artışlarını makul düzeyde tutup, şirketlere terör konusunda zorunlu vergi koymayın ticarî yaşamı sekteye uğrat-

mayacak daha uygun bir tedbir olduğunu ileri sürmüştür. Aynı kuruluş, Pool-Re'nin işleyişi konusunda da bir takım tereddütler ortaya koymaktadır:

- Herşeyden önce fonda ne kadar prim toplanacağı konusunda belirsizlikler vardır. Hükümet yılda 500 milyon Sterlin öngörmekte iken, ABI (Association of British Insurers) bu rakamın yılda 250-300 milyon Sterlin arasında kalacağını ileri sürmektedir.

- Tıpkı bir şirket hesabı gibi fo-

nun da belli dönemler itibariyle bir kâr-zarar hesabı çıkacaktır. İlgili dönem içerisinde bir hasar olmadığı takdirde fonda toplanan paranın getireceği kâr nasıl paylaşılacaktır.

- Off shore olarak kurulmuş captive sigorta şirketlerinin durumu henüz tam olarak belli değildir. Bu tür şirketlerin Pool-Re'den terör teminatı alıp alamayacağı konusu henüz açıklık kazanmamıştır.

- İş durması rizikosunun teminata dahil olup olmayacağı ko-

nusu da şu anda kesin olarak belirlenmemiştir.

- Özellikle şirketlerin terörden kaynaklanmış hasarlara karşı teminat almamış olmaları durumunda, bir hasarın terör sonucu olup olmadığının belirlenmesinin zorluğu da diğer bir sorundur.

- Birden fazla kişiye kiralanmış işyerlerinde, binada bulunanların bir kısmının teröre karşı sigortalı, bir kısmının sigortasız olması halinde sigortasızların durumu ne olacaktır.

Ticarî kuruluşlar bu sözü edilen belirsizlikler ve kendilerince söz konusu olan diğer nedenlerden dolayı Londra'da ve diğer şehirlerdeki işyeri binalarını teröre karşı sigorta ettirmişler, taşrada bulunan binalarını ise sigortasız bırakmışlardır. Fakat bu da bir çözüm yolu değildir. Çünkü geçtiğimiz aylarda Warrington gibi büyük şehirlerin dışında kalan bir yerde meydana gelen bombalama olayı bu politikanın da yanlış olduğunu göstermiştir.

1992 yılının Kasım ayında reasürans şirketlerinin terör rizikosunu dolayısıyla sigorta şirketlerine vermiş oldukları desteği çekmeleri sonucu Hükümetin bu rizikolar itibariyle kendisini "Nihai Reasürör" olarak ilân etmesi ve sigorta endüstrisinin hükümet destekli bir fon kurması (Pool-Re) terörün bu ülkede sigortacılar açısından ne denli korkulur bir riziko olduğunu ortaya koymaktadır. Hattâ terör katastrofik bir riziko olarak algılanmaktadır. Zaten son olayda da görüldüğü gibi toplanan primlerin tamamı yok olduğu gibi arada büyük de bir açık ortaya çıkmıştır ve bu açığın Hükümet tarafından kapatılacağı belirtilmiştir.

Ülkemizde de terör, zaman zaman devletin gündemindeki en önemli sorunlardan biri, hattâ en önemlisi olmuştur. Bırakın ekonomik ve ticarî hayatı etkileme-

sini, ülkenin önemli siyasi ve politik kararları, dönem dönem yaşadığımız terörizmin nedenleri ve sonuçları gözönüne alınarak şekillenmiştir.

1984 yılının Ağustos ayından itibaren terör, ülkemizde farklı boyutlarda ve nitelikte yaşanmış ve giderek ülkemizin ticarî faaliyetlerine zarar vermeye başlamıştır. Aslında terör 1984 yılında başlamış fakat son 3-4 yıla kadar daha çok kırsal kesimde veya taşrada kişilere yönelik faaliyet göstermiş, diğer bir deyişle ekonomik açıdan doğrudan bir zarar oluşturmamıştır. Son üç yılda ise, yani 1990 yılından başlayarak kendisine ekonomik hedefler seçtiğinden ülkemizin ekonomik faaliyetlerine sekte vurmaya, dolayısıyla sigorta endüstrisine zarar vermeye başlamıştır. Ayrıca seçilen bu hedefler, ilgili branşların tablolarında da görülebileceği üzere, sadece belli bir bölgede değil, ülkemizin tamamına yayılmış durumdadır. Örneğin Yangın Branşı ile ilgili olarak (Tablo 1) 1990, 1991, 1992 yıllarında meydana gelmiş 27 olayın 13 tanesi Olağanüstü Hal bölgesinde, 14 tanesi ise, yani % 50 den fazlası İstanbul ve İzmir gibi büyük şehirlerimizde meydana gelmiştir. Aynı şekilde Kaza Branşında aynı dönem itibariyle meydana gelmiş 34 olayın 24 tanesi, yani % 70'inden fazlası yine İstanbul, Ankara, Bursa gibi şehirlerde olmuştur. Bunun yanı sıra, bu üç yıl içerisinde meydana gelmiş terörist faaliyetlerin hedeflerine baktığımızda, petrol üretim ve işleme tesisleri ile devlet kuruluşlarının tesis ve ekipmanlarını hariç tutarsak, terör, büyük şehirlerde taşrada vermiş olduğundan çok daha fazla maddî zarara yol açmaktadır.

Terörist faaliyetlerin ekonomik hedeflere yönelmesinin sigorta endüstrisini doğrudan ilgilendi-

receği ortadadır. Son üç yılın rakamlarını gözönüne aldığımızda, ödenen ve muallâk olarak yangın ve kaza branşlarında toplam 60 milyar gibi bir hasar tutarı söz konusudur. Bugüne kadar terör rizikosunu ile ilgili ne kadar prim toplandığı maalesef kesin olarak bilinmemektedir. Dolayısıyla terörist faaliyetler ile ilgili olarak bir Hasar/Prim oranı ortaya konulamamaktadır. Ancak 1993 yılının Ocak ayından itibaren toplanan primin ne kadarının terör rizikosunu dolayısıyla gerçekleştirdiğini bilebilme imkânına sahip olabileceğiz. Ayrıca, yine aynı tarihten itibaren prim oranlarına getirilen artışlar ve ülkemizde olası bir takım gelişmelere bakarak, terör rizikosunun sigortacılarımız açısından çok fazla ürkütücü olmaması gerektiğini söyleyebiliriz.

MİLLÎ REASÜRANS T.A.Ş.

Yararlanılan Kaynaklar

LLOYD'S LIST 26 Nisan
FINANCIAL TIMES 27 Nisan
THE TIMES 27 Nisan
THE ECONOMIST Nisan
TERRORISM AND
INSURANCE (Swiss Re
yayınları)
LIRMA INFORMATION
BULLETIN (Şubat 1993)

TABLO I

**31.12.1992 tarihi itibarıyla 1990-1991-1992 Yıllarında
Ülkemizde Terör Faaliyetleri Sonucu Meydana Gelen
Sigortalı Hasarlar**

Yangın Branşı

Sigortalı	Yer	Riziko	Sigorta Bedeli (TL)	Hasar Tarihi	Ödenen/Muallâk Hasarlar (TL)	Sigorta Şirketi
D.M.O.	İstanbul	Muhteviyat	3.000.000.000	27.12.1990	983.223.189	GÜVEN
Türkiye Metal İşv.Send. (MESS)	İstanbul	Bina Muhteviyatı	3.120.115.000	14.01.1991	485.600.000	ANADOLU
Internas İhracat Hizmetleri A.Ş.	İstanbul	Muhteviyat	1.100.000.000	16.03.1991	304.653.966	RAY
Devlet Hava Meydanları	Siirt	Bina Muhteviyatı	730.000.000	31.08.1991	678.505.000	RAY
Çetinkaya Giyim San.A.Ş.	İstanbul	Bina Muhteviyatı	4.500.000.000	25.12.1991	2.981.228.727	GÜNEŞ
Atill İnşaat Nakliyat Tah. Ltd. Şti.	Batman	Bina Makina	5.000.000.000	11.02.1992	970.498.989	RAY
Yapı Kredi Bankası	Urfa	Bina	220.000.000	13.02.1992	202.305.000	HALK
GİMA Hipermarket	İstanbul	Bina Muhteviyatı	1.165.000.000	18.02.1992	451.286.040	BAŞAK
İstanbul Ticaret Odası	İstanbul	Bina Muhteviyatı	6.950.000.000	20.02.1992	495.752.420	BAŞAK
Haluk Öğütle	Şırnak	Muhteviyat	500.000.000	21.03.1992	198.164.957	RAY
Vateks Votka	İstanbul	Bina Muhteviyatı	38.592.500.000	02.04.1992	252.162.000	İSVİÇRE
Tekçe Giyim	Şırnak	Bina Muhteviyatı	243.000.000	09.04.1992	140.647.000	ŞARK
Yapı Kredi Bankası	İstanbul	Bina	1.389.073.000.000	21.04.1992	106.700.000	HALK
Ömer Aydın	Diyarbakır	Muhteviyat	400.000.000	27.04.1992	228.159.000	RAY
Sabri Demirdöğen-İST.VIDEO	İstanbul	Muhteviyat	1.500.000.000	14.05.1992	870.531.090	RAY
N.V.Turkse Shell Petrol Depoları	Diyarbakır	Petrol Tankı	1.182.137.355.077	23.05.1992	538.000.000	M İMTAŞ
Egem Otomotiv San.	İzmir	Muhteviyat	4.000.000.000	12.07.1992	2.384.782.000	İMTAŞ

REASÜRÖR

Borusan Otom.Serv. (BMW)	İstanbul	Muhteviyat	90.376.000.000	12.07.1992	9.489.973.400	MAGDEBURGER
Uncular Gıda San.	Tekirdağ	Muhteviyat	4.000.000.000	01.08.1992	153.358.000	GÜNEŞ
N.V.Turkse Shell Petrol Depoları	Diyarbakır	Petrol Tankı	1.253.402.233.447	30.08.1992	12.342.000.000 M	İMTAŞ
Mermerler Otomotiv Servisi	İstanbul	Muhteviyat	78.000.000.000	05.09.1992	200.000.000	GÜNEŞ
Yaşar Sel	İstanbul	Muhteviyat	407.500.000	08.09.1992	372.567.176	GÜNEŞ
TPAO Petrol Depoları	Batman	Petrol Tankı	810.000.000	11.09.1992	456.000.000 M	GÜNEŞ
N.V.Turkse Shell Petrol Depoları	Diyarbakır	Petrol Tankı	1.182.137.355.077	22.09.1992	2.406.000.000 M	İMTAŞ
TPAO Petrol Depoları	Batman	Petrol Tankı	810.435.056.451	23.09.1992	500.000.000	GÜNEŞ
					1.200.000.000 M	
Mobil Oil Petrol Depoları	Batman	Petrol Tankı	1.304.137.277.003	04.10.1992	585.000.000 M	ŞARK
N.V.Turkse Shell Petrol Depoları	Diyarbakır	Petrol Tankı	1.182.137.355.077	23.11.1992	1.059.305.134 M	İMTAŞ

Ödenen/Muallâk Hasarlar

Yıllar	Ödenen/Muallâk Hasarlar (Yıllar İtibariyle)
1990	TL 983.223.189 (Ödenen)
1991	TL. 4.449.987.693 (Ödenen)
1992	TL. 17.016.887.072 (Ödenen)
	TL. 18.586.305.134 (Muallâk)
Toplam	TL. 22.450.097.954 (Ödenen)
	TL. 18.586.305.134 (Muallâk)

TABLO II

**31.12.1992 tarihi itibarıyla 1990-1991-1992 Yıllarında
Ülkemizde Terör Faaliyetleri Sonucu Meydana Gelen**

Sigortalı Hasarlar

<u>Sigortalı</u>	<u>Yer</u>	<u>Riziko</u>	<u>Sigorta Bedeli (TL)</u>	<u>Hasar Tarihi</u>	<u>Ödenen/Muallâk Hasarlar (TL)</u>	<u>Sigorta Şirketi</u>
Mustafa Kılıç-Fethi Tuncer	-	Kasko Hasarı	54.000.000	22.03.1990	36.500.000	HALK
Yapı Kredi Bankası	İstanbul	Elektronik Donanım	223.711.960.000	27.03.1991	110.608.000	HALK
Yapı Kredi Bankası	İstanbul	Elektronik Donanım	223.711.960.000	29.03.1991	110.606.000	HALK
BM Mühendislik	İğdır	Kasko Hasarı	1.110.000.000	05.10.1991	359.585.000	PFA
BM Mühendislik	İğdır	Kasko Hasarı	1.150.000.000	05.10.1991	700.000.000	GÜNEŞ
Merzario T.A.Ş.	Ağrı	Kasko Hasarı	75.000.000	17.10.1991	45.000.000	MERKEZ
Ziraat Bankası	Ankara	Elektronik Donanım	158.000.000.000	08.11.1991	140.518.750	BAŞAK
Esbank	İstanbul	Elektronik Donanım	150.000.000	08.11.1991	125.587.847	MERKEZ
Hamza Erbudak	Kars	Kasko Hasarı	492.000.000	26.12.1991	172.923.400	GÜVEN
Yapı Kredi Bankası	İstanbul	Elektronik Donanım	710.661.198.422	24.01.1992	34.820.000	HALK
Yapı Kredi Bankası	İstanbul	Elektronik Donanım	710.661.198.422	31.01.1992	176.395.000	HALK
Yapı Kredi Bankası	İstanbul	Elektronik Donanım	710.661.198.422	03.02.1992	61.090.000	HALK
Yapı Kredi Bankası	İstanbul	Elektronik Donanım	710.661.198.422	13.02.1992	4.480.000	HALK
Yapı Kredi Bankası	İstanbul	Elektronik Donanım	710.661.198.422	18.02.1992	8.883.100	HALK
Yapı Kredi Bankası	İstanbul	Elektronik Donanım	710.661.198.422	18.03.1992	157.135.000	HALK
Türkiye Emlak Bankası	Diyarbakır	Hırsızlık	725.000.000	18.03.1992	725.000.000	OYAK
Yapı Kredi Bankası	İstanbul	Elektronik Donanım	710.661.198.422	25.03.1992	62.730.000	HALK
Yapı Kredi Bankası	İstanbul	Elektronik Donanım	710.661.198.422	21.04.1992	175.275.000	HALK
Televizyon Film ve Video (İstanbul Video)	İstanbul	Elektronik Donanım	12.428.686.455	14.05.1992	6.500.000.000	RAY
Türkiye Emlak Bankası	İstanbul	Elektronik Donanım	296.400.000	16.05.1992	295.400.000	OYAK
Esbank	İstanbul	Elektronik Donanım	220.000.000	23.07.1992	220.000.000	MERKEZ
Yapı Kredi Bankası	İstanbul	Elektronik Donanım	710.661.198.422	23.07.1992	39.683.000	HALK

REASÜRÖR

Yapı Kredi Bankası	İstanbul	Elektronik Donanım	710.661.198.422	11.10.1992	17.854.000	HALK
Yapı Kredi Bankası	İstanbul	Elektronik Donanım	710.661.198.422	26.10.1992	146.775.000	HALK
AGE İnşaat ve Tic.Şirketi	Kars	EAR/CAR	85.620.662.680	25.08.1992	948.775.000 M	BATI
AGE İnşaat ve Tic.Şirketi	Kars	CAR	59.009.138.067	08.08.1992	700.000.000 M	BATI
AGE İnşaat ve Tic.Şirketi	Kars	CAR	59.009.138.067	06.09.1992	150.000.000 M	BATI
Yapı Kredi Bankası	Urfa	Elektronik Donanım	710.661.198.422	26.10.1992	550.000.000 M	HALK
Yapı Kredi Bankası	İstanbul	Elektronik Donanım	710.661.198.422	11.11.1992	46.106.000 M	HALK
Yapı Kredi Bankası	İstanbul	Elektronik Donanım	710.661.198.422	27.11.1992	109.452.000 M	HALK
Yapı Kredi Bankası	İstanbul	Elektronik Donanım	710.661.198.422	10.12.1992	66.276.000 M	HALK
Yapı Kredi Bankası	Bursa	Elektronik Donanım	710.661.198.422	27.11.1992	206.448.000 M *	HALK
STFA THYSSEN	İstanbul	CAR	US \$ 59.650.036	28.08.1992	US \$ 750.000 M	ŞARK
Galata Köprüsü						
AGE İnşaat ve Tic.Şirketi	Kars	Kasko Hasarı	900.000.000	26.08.1992	900.000.000 M **	GENEL
AGE İnşaat ve Tic.Şirketi	Kars	Kasko Hasarı	900.000.000	26.08.1992	900.000.000 M **	GENEL
AGE İnşaat ve Tic.Şirketi	Kars	Kasko Hasarı	900.000.000	26.08.1992	900.000.000 M **	GENEL
AGE İnşaat ve Tic.Şirketi	Kars	Kasko Hasarı	900.000.000	26.08.1992	900.000.000 M **	GENEL
AGE İnşaat ve Tic.Şirketi	Kars	Kasko Hasarı	900.000.000	26.08.1992	900.000.000 M **	GENEL
AGE İnşaat ve Tic.Şirketi	Kars	Kasko Hasarı	400.000.000	26.08.1992	900.000.000 M **	GENEL
AGE İnşaat ve Tic.Şirketi	Kars	Kasko Hasarı	400.000.000	26.08.1992	900.000.000 M **	GENEL

* Ocak 1993'te ödendi.

** Mart 1993'te ödendi.

Ödenen/Muallâk Hasarlar (Yıllar İtibariyle)

1990	TL.	36.500.000	(Ödenen)
1991	TL.	1.764.828.997	(Ödenen)
1992	TL.	8.625.520.100	(Ödenen)
	TL.	8.077.057.000	(Muallâk)
	US \$	750.000	(Muallâk)
Toplam	TL.	10.426.849.097	(Ödenen)
	TL.	8.077.057.000	(Muallâk)
	US \$	750.000	(Muallâk)

Tarım Sigortaları

Tarım "üstü açık bir fabrika"dır. Bu haliyle doğal, ekonomik, sosyal ve kişisel risklerin en çok etkilediği ve bağımlı kıldığı sektör Tarımdır.

Gelişmiş ülkelerde tarımsal üretim zinciri içerisinde bitkileri, hayvanları, alet ve makinaları, tesis ve barınakları, hattâ çiftçiyi ve ailesini bu riskler karşısında teminat altına alan Tarım sigortaları sistemlerinin, çok yönlü olarak geliştiği görülmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerde ise ekonomilerinin en belirgin özelliklerinden biri, tarım sektörünün hayati önem taşımasıdır. Tarım sektöründeki iş gücü toplam iş gücünün önemli bir bölümünü oluşturur ve ihracat gelirleri büyük ölçüde tarım sektörünün üretimine bağımlıdır.

Nüfusun % 41'i kırsal kesimde yaşayan ve tarımla uğraşan Türkiye de bu ülkeler arasında yer almaktadır.

Tarımda sigorta 1957 yılında başlamış, Dolu ve Hayvan Hayat Sigortaları uygulaması ile "Tarım Ürünleri Sigortası" çerçevesinde günümüze kadar gelmiştir. Bu sürede tarımda ve sigortadaki gelişmelere baktığımızda tarım sürekli bir gelişme gösterirken tarım sigortasının sadece son yıllarda bir kıpırdanış içinde olduğu görülmektedir.

Tarımda gelişmenin faktörü olarak traktörü ve sera alanlarını örnek aldığımızda ilk 30 yıl tarımda büyük artışlar olmasına rağmen sigortalı alanların sadece % 0,1'lerde kalması o dönemlerde konuya verilen önemi açıkça ortaya koymaktadır.

Son yıllarda yapılan bazı çalışmalarla sigortalı alanların artışında 20 kat bir gelişme olmuştur. Bu gelişmede özellikle Mü-

	<u>Yıllar</u>		
	<u>1957</u>	<u>1987</u>	<u>1991</u>
Traktör Sayısı (1.000 adet)	11	770	900
Sera Alanı (1.000 ha)	-	22	25
Sigortalı Alanın Ekili Alana oranı	% 0,01	% 0,1	% 2

nih Re'nin Dünya genelindeki deneyim ve bilgilerini Türk sigorta sektörünün hizmetine sunmasının yanısıra, tanıtım, üretim, pazarlama, risk analizi, hasar tesbitleri gibi konularda şirketlerle birlikte yürütülen çalışma-

lar olumlu sonuçlar vermiştir.

Tarımda meteorolojik verilerin ürün ve yöre bazında (il, ilçe, köy) değerlendirilerek özel bilgisayar programları kümül kontrolleri ile uygun fiyatların belirlenmesi, dolu hasarlarının tes-

bitinde görevli tarım uzmanlarının yurtiçi ve dışında eğitimleri, konunun tanıtımı için çiftçinin anlayabileceği bir video filmin ve slayt serilerinin hazırlanması, 8 TV programı, konunun Tarım Bakanlığı ve tüm tarımsal kuruluşlarda eğitim programlarına alınması, son yıllarda yapılmış olan bu çalışmalardan sadece bir kaçı olarak verilebilir.

Teknik yönden; özellikle dolunun üründe meydana getirdiği kalite kaybının, cam seralarda dolu ve yangının yanısıra fırtınanın da teminat altına alınması sağlanmıştır. Fakat hepsinden önemlisi, şirketlerde sayıları 50'ye varan ve İstanbul dışında Bölge Müdürlüklerinde görev yapan Tarım uzmanları bu gelişmede etkili faktörleri oluşturmuştur.

Ekili alanların tamamına her iki yılda bir dolu yağdığı ve bunun ürünlere zarar verdiği bilindiğine göre sadece % 2'lik bir alanın sigortalı olması bu gelişmenin de yeterli olmadığını ortaya koymaktadır.

En yakın ve küçük komşumuz Kıbrıs Rum kesiminde bile Dolu Sigortaları priminin bizimkinin 5 katı olması henüz daha işin ne kadar başında olduğumuzun en yakın göstergesidir.

Nasıl bir Tarım Sigortası?

"Diğer ülkeler her türlü riske teminat veriyor. Biz de verelim. Böylece dolu poliçesi de satarız," demeden önce, onların bu noktaya gelene kadar geçirdiği aşamalar, deneyimleri, sistemler ve sonuçları irdelenmelidir.

Gelişmiş ülkeleri görüp örneklerini ülkemizde uygulamaya geçirmek için koşulların çok iyi değerlendirilmesi gerekmektedir. Birbirinden ayrı ayrı etkili olan faktörlerle oluşan sonuçların bir başka ülkeye uyarlamasında ba-

zen büyük güçlükler doğmaktadır.

Herşeyden önce çiftçinin "neden sigortaya ihtiyacı olduğunu" öğrenmesi ve giderek sigorta bilincinin oluşması gerekmektedir. Örnek verilen ülkelerde temel kural budur. Sistem bunun üzerine kurulmuştur. Çiftçiye üretim teknikleriyle birlikte "üretimde riskler" öğretilmekte hattâ tarımsal üretim programları da buna göre yapılmaktadır. Böylece sigorta bilincine sahip olan çiftçi sigorta şirketine başvurmuştur. Bu uygulama ile şirketler dolu sigortasını ülkelerinin her yerine yaydıktan sonra yeni yeni riskler için değişik ürün ve bölgelerde teminatlar vererek gelişmelerini sürdürmektedir.

Yani birinci kural sigortanın ihtiyaç olduğunu çiftçinin benimsemesi, ikincisi ise yukarıda sözü edilen şekilde Dolu sigortasının yaygınlaştırılmasıdır.

Dolu sigortası gelişmemiş fakat diğer teminatları verebilen ülke örnekleri yoktur. Ancak Dolunun gelişmesinden sonra Don, Kuraklık ve Sel teminatları verilebilmiştir.

Ülkemizde çiftçiye bugüne kadar sadece tarım ürünlerini yetiştirme teknikleri öğretildi. Gübre, ilaç, tohum ve makine kullanımındaki faydayı gördüğü için çiftçi bu girdilere üretim maliyetinin % 70-80'ini harcamaktan geri kalmadı. Ancak aynı kişinin tüm bu masraflarını, emeklerini ve işgücünü bir anda sifıra indiren Dolu karşısında sigorta için % 2-3'lerde olan primi ödemediğini görüyoruz. Yani diğer ihtiyaçlarının yanısıra çiftçi henüz sigortayı ihtiyacı olarak görmüyor ve yeterince tanımıyor.

Bugün 43 ilde Dolu poliçesi kesilmekte, ilk 10 il portföyün % 85'ini teşkil etmekte ve Adana ili tek başına % 40'ını oluşturmaktadır. Görülüyor ki her yerde

dolu yağmasına rağmen dolu sigortası halen belli yerlerde kapalı kalmış ve istenilen ölçüde yayılmamıştır.

Bu yayılmanın sağlanabilmesi için şirketler konu uzmanı olan tarımcılarla kırsal kesimde yine tarımla ilişkili acentelerini motive edip, poliçe satışını gerçekleştirenken, çiftçi kuruluşları da sigorta ihtiyacı konusundaki eğitimlere devam etmelidirler.

Amerika'da Dolu hasar tesbitleri uydular aracılığı ile yapılırken Türkiye'de bugüne kadar bir tarım sigortaları eksperinin yetiştirmemiş olması kıyaslamamızda bir örnek olabilir. Hasar tesbitleri bağımsız eksperlerle ve şirket uzmanları denetiminde yürütülürken, elde edilen istatistikî verilerle teknik çalışmalar desteklenmelidir.

7 iklim, 9 tarım bölgesine sahip ve 113 ürünün yetiştirildiği ender ülkelerden olması nedeni ile Türkiye'de ürün ve bölge bazında pilot projelerle çalışma yapmak gereklidir. En az 4-5 yıl elde edilecek veriler ışığında yeni pilot projeler başlatılıp yürütülebilecektir.

Dolunun yanısıra Hayvan Hayat Sigortaları potansiyeli de değerlendirilmeye açıktır. Halen irili ufaklı 62 milyon baş olan hayvan varlığımızın sadece 120.000'i sigortalıdır. Bu konuda da su ürünleri ve yarış atları gibi tehlikeli risklere teminat vermeden önce büyük ve küçük baş hayvan ile kümes hayvanları sigortalarını geliştirmek gerekmektedir.

Değişen Neler var?

Son yıllarda gelişmeleri etkileyen faktörlerin farklı boyutlarda önem kazandığını görmekteyiz. Bunlardan en önemlileri iklim değişiklikleri ve serbest tarife uygulamasıdır.

İklim değişiklikleri:

Dünya genelinde meydana gelen doğal afetlerin sonuçlarını sigorta sektörü acı deneyimlerle geçirmektedirler. Özellikle son 3 yıldaki iklim verileri ile son 50 yılın verileri arasında önemli farklılıklar gözlenmektedir.

Son 50 yılda Antalya, Adana ve İzmir'de görülmeyen ve son iki senedir meydana gelen kar yağışı; Edirne, Balıkesir, Manisa, Muğla, Yozgat gibi illerde çok etkili dolu yağışları; Adana'da geçen yıl 14 kez dolu yağışı iklimin bizdeki değişikliklerinden sadece birkaç örnektir. Artık risk analizlerinin değişen verilere göre düzenlenmesi gerekmektedir. Gelecek yıllarda iklim değişikliklerinin farklı şiddetlerde ancak sürekli olacağı görüşü ağırlıktadır.

Serbest Tarife:

Piyasa ekonomisine geçişte rekabet unsurunun ağırlığını sektörde de hissettirdiği ancak yeterince hazır olmadığımız bu düşünce ve uygulamada bazı rahatsızlıklarımız olduğu bir gerçek. Bu da geçecek. Zaman ve hesap işi. Zaman herkes için aynı, ancak bu geçiş döneminde hesabı iyi yapamayanlar zarar görecektir. Bunun en az düzeyde olması en büyük arzumuz.

Tarım, katastrofik olma özelliği ile serbest tarifeye geçişte en çok dikkat edilmesi gereken bir branştır. Şirketlerin büyük oranda bunu sağlamaya çalıştıkları ve konuya sürekli özen gösterdikleri gözlenmektedir. Sadece bu branşta şirketlerin ürün ve köy bazında risk analizi yapması tarımın serbest tarifeye geçişte de diğer branşlara örnek olacağının bir işaretidir.

Hazırlanmakta olan Dolu ve Hayvan Hayat Sigortaları Genel Şartlarının çok farklı olan branş

özelliklerini yansıtması, reasürans şartlarının da bu çerçeveye uygun ve tamamlayıcı olması konusunda sağlanacak birliklikler bu geçiş döneminde "çok acı deneyimler" geçirmeden branşın bir yerlere geleceğinin umudunu artırmaktadır.

Katılımlar:

Tarımda Don, Sel, Kuraklık gibi teminatları veren her ülkede Devlet katılımı söz konusudur. Devlet sisteme, prime veya hasara katılarak yardımcı olmaktadır. Japonya'da pirinç üreten ve hemen her türlü riskine teminat alan çiftçinin, Devlet hem sigorta priminin % 70'ini karşılamakta hem de ürününü Dünya piyasalarının 3 katına satın alabilmektedir.

Çiftçinin nüfus içindeki payı yüzde birlerde olan bu ülkede korumacılık dekar başına 80 dolarken bizde, nüfusun yarısına yakını oluşturulan çiftçi kesimi için devlet korumacılığı dekar başına sadece 4 dolardır.

Tarım Sigortalarının gelecekte alacağı yol Devletin konuya olan yakınlığı ile doğrudan ilgilidir. Devletin bugünkü uygulamada rolü çok farklıdır.

"Çiftçinin doğal afetlerden olan her türlü hasarı Devletçe karşılanır" şeklinde uygulanan 2090 sayılı yasa, Tarım Sigortalarının gelişmesinde en büyük engeldir. Bu yasa uyarınca hasarının Devletçe ödeneceğini düşünen çiftçi, sigortayı bilse bile yaptırmaya yanaşmamaktadır. Öncelikle bu yasanın kaldırılıp bunun yerine bir Tarım Sigortaları Yasası hazırlanmalı ve uygulamaya konulmalıdır.

Sonuç:

Sigorta sektörü yeni gelişmelere bağlı olarak kendisini yarınlara hazırlamalıdır.

Hayat Sigortalarının şirketleşmesi zorunluluğunun, tarımda talep yoğunluğundan gelebileceği, diğer ülke örneklerinde olduğu gibi sadece Dolu Sigorta Şirketi olmakla kalmayıp, tek ürün bazında dolu sigortası yapan şirket noktasına gelebileceğini de düşünmek gerekecektir.

Güçlerin birleştirilmesi, maliyetin düşürülmesi, teknik verimlilik, devlet katkısı gibi faktörlerin etkisi ile oluşabilecek "Pool"ların ülke koşullarına uygunluğu, yine pilot projelerle desteklenip bazı değerler uygulamaya aktarılabilir.

Konu bugünkü çapının yanı sıra GAP gibi dev bir projenin artıları ile değerlendirildiğinde Tarım Sigortaları adına yapılacakların burada kısaca özetlenemeyeceği ortaya çıkar.

Sigorta primleri anti-enflasyonist faktörlerden biridir. İnsanlarımızın yarısı tarımla uğraştığına göre, Tarım Sigortalarının gelişmesi ile gelinecek yer ülke ekonomisinde bir dönüm noktası olacaktır.

O günlere gelmek üzere sistimli bir şekilde çalışırken, bugün ise zamanında Bankacılık Sektörünün başarıyla atlattığı bu dönemi sektörümüzün en az onlar kadar hesaplı atlatmak zorunluluğu olduğu kanısındayım. Bu da sigorta ile ilgili her fert ve kuruluşa, sonuçta hepimize ayrı ayrı ve yeni sorumluluklar yüklemektedir.

Her sektör Dünya genelinde Türkiye imajını etkileyecek önemli ve olumlu gelişmeler sergilerken-yazarken bir buruk olsak da - sigorta sektörünün gelişiminde halen 64 ülke sıralamasında 63. isek, buna lâyık olmadığımızı herkese göstermek ve ispat etmek zorundayız.

En iyisini başaracağımız inancı ile saygılar....

Tanfer DİNLER

War Risk "Waterborne" Agreement

Savaş rizikolarının sadece denizler üzerinde sigorta edilmesi yolundaki prensip kararını getirmesi bakımından, İspanya İç savaşı sigortacılar için de ilginçtir. Bu savaş sırasında uçakların ilk kez savaş aracı olarak kullanılmaları, bunun ortaya koyduğu ziya ve hasar sigortacıların dikkatini karalar üzerine çekmiş ve olası toplanmaları (kümülleri) ortaya koymuştur. Bunun sonucu sigortacılar bir savaş çıkması halinde karalar üzerinde olabilecek ziya ve hasarı, bunların ulaşabilecekleri boyutları düşünerek karşı karşıya kalabilecekleri tazminatı ödeyebilme gücünden yoksun olduklarını görmüşler ve bu konuda bazı önlemler almak zorunda olduklarını anlamışlardır. İlk önce İngiliz nakliyat sigortacıları savaş sırasında limanlarda olabilecek yük yığılmalarına ve denetlenemeyecek risk toplanmalarını önlemek üzere 1936 yılında "Waterborne Agreement" diye adlandırılan ve deniz yolu ile taşınan malların sadece denizler üzerinde iken savaş rizikolarına karşı sigorta edilmeleri prensibini içeren sistemi geliştirmişlerdir.

Bu centilmen anlaşması 1946 yılında Zürih'deki IUMI (Deniz Sigortacıları Uluslararası Birliği) Konferansında diğer nakliyat sigortacıları tarafından da onaylanmış ve günümüze kadar uygulanagelmıştır. Şu anda 1.1.1988 tarihli "War Risks Waterborne Agreement" yürürlükte-

Bu anlaşmaya göre sigortacılar anlaşmada yazılı "War Exclusion" ve "Strikes Exclusion" klotzlarını poliçelerine ekleyeceklerini, bu klotzlar iptal edildiğinde yürürlükteki "Institute War Clauses (Cargo)"dan daha kapsamlı klotzları poliçeye ilâve etmeyeceklerini ifade etmektedirler. Ayrıca "Open Cover" sözleşmelerine de savaş rizikoları için 7 günlük iptal klozu koyacaklarını belirtmektedirler.

Anımsanacağı gibi Institute War Clause (Cargo) 1.1.1982, 5 sayılı "Transit Clause" ile sigortanın sadece denizler üzerinde geçerli olduğunu, hattâ en son varma limanında geminin o limana vardığı günün gece yarısından başlamak üzere 15 gün içinde yük boşaltılmamışsa bile sigortanın sona ereceğini hükme bağlamaktadır. Bu durumda "War Risks Waterborne Agreement" ve onun işaret ettiği "Institute War Clauses" dikkate alındığında karalar üzerindeki geçici depolama ve taşımacılıkta savaş rizikoları sigorta edilememektedir. Hemen hemen bütün nakliyat reasürans anlaşmaları işaret edilen bu sınırlamaya bağlı olduğu için savaş rizikolarındaki bu uygulama geneldir.

Bu genel kabul ve uygulamaya karşın günümüzde istisnalara da rastlanmaktadır. Bu istisnalardan birine bu derginin (Reasürör) Ocak 1993 sayısında işaret edilmişti. Bu konudaki bir diğer istisna Fransız Sigorta Piyasasında görülmektedir. Fransız piyasasında karada yapılan taşımalar

için iki ayrı teminat geliştirilmiştir. Bunlardan biri sadece karada taşınan mallar için, diğeri deniz yolu ile gelen ve karada taşınan mallar içindir. Bu ikincisi "Waterborne Agreement" anlaşmasına bağlıdır. Fakat sadece karada taşımaya konu olan mallar için savaş riskleri ayrıca temin edilmektedir. Bu rizikolar ek bir klotz halinde Genel Şartlara zorunlu olarak eklenmekte, ayrı ya da bağımsız olarak teminat altına alınmamaktadır. Günümüzde bu uygulama yarı devlet denetiminde olan "Caisse Centrale de Réassurance (C.C.R)" tarafından yürütülmektedir.*

Diğer başka bir istisna ise Arap ülkelerinin kurdukları ve sadece üye ülkelere yapılan ithalat ve ihracat için savaş rizikolarına teminat sağlayan "Arap Harp Pool"unun sağladığı reasürans kolaylığı olup, Pool'ün üyelerine kara yolu ile yapılan taşımalar için de savaş rizikolarına karşı bu yolla teminat verilmektedir.

* (Daha fazla bilgi için bkz. M.PQ.Larmoyer tarafından 1992 yılı IUMI toplantısında sunulan konuşma metni.)

Mehmet YAZICI

Virüsler Altında Bir Gezinti

Bu yazının konusunu orta ve büyük bilgisayar sistemleri ile kişisel bilgisayarların etkileşim ve iletişimine ayırdık. Ancak başlığın da anlaşılacağı gibi virüs yazılımlarının açtığı yaralar veya doğurabileceği sonuçlar açısından her iki grup sistemin bir değerlendirmesi de yazının ana konularından.

Ulusal ya da uluslararası networklere bağlanmada bu sistemlerin performansına bakacağız. Grafikler, sunu yazılımları ve demo programlarına da sistemlerin irdelenmesinde ayrıca değineceğiz. Sonuçta beklediğimiz, büyük sistem mi yoksa küçük sistem mi gibi bir karara varmak değil, hangi durumlarda hangi sistemin daha verimli olduğuna dair ipuçları yakalamaktır.

Millî Reasürans'da yaklaşık beş yıl süren PC'lerle geçen ısınma turlarından sonra nihayet beklenen günler geldi ve büyük bir bilgisayar sistemine sahip olduk. Şirketimiz tarihinde yeni bir sayfa açıldı. Artık biz de, 15 dakikada yazılabilecek programları 3 saatte yazıyor, 2 milyon TL.lık harcama yerine 20 milyon TL. ödüyoruz. Bilgi işlem çalışanları giderek diğer servis işlerine vakit ayıramıyorlar. Bir kişinin her konuyu bilme dönemi, yerini uzmanlaşmaya bıraktı. Eski tip PC'lerimizle gül gibi geçinip giderken, çağdaş bilgisayar sistemimiz sayesinde sorun çözme ve araştırma profesörü olduk.

Şaka bir yana, doğal olarak PC'lerle ve PC altyapısıyla yapılabilecek işlemler, oldukça sınırlı. Buna karşılık büyük sistem, çok büyük olanakları beraberinde getiriyor ancak pahalı ve ağır. DOS kullanıcıları için büyük bil-

gisayarların ilk bakışta görülen en cazip yanı hiç kuşkusuz, işletim sistemlerinde virüs olmayışı. Günümüzde ortaya çıkan yeni tip ve gerçekten çok büyük zararlar verebilen virüsler dikkate alınırca, bu önemli bir avantaj. Yerel ya da daha geniş kapsamlı networklere bağlanıldığı zaman, bilgi transferi esnasında, virüslerin de kendilerini transfer etmelerini önlemek oldukça zorlaşmıştır. Her ne kadar connection sağlandığı zaman otomatik virüs tarayıcıları devreye girse de kaçaklar olabilmektedir.

PC tabanlı yeni tip bilgisayarlarda yakın geçmişte gözlenen hızlı gelişme, saklama kapasitelerindeki büyüme ve hızlarındaki büyük artış gibi olumlu yanlar, bu bilgisayarların temel işletim sistemi olan DOS'taki sözünü ettiğimiz dezavantaj yüzünden, geleceğe yönelik yatırım planlaması yapanları ister istemez, farklı işletim sistemlerine ve dolayısıyla orta ve büyük sistemlere yönlendirecektir. DOS'un en son versiyonu olan 6.0'ın çıkacağı duyurulduktan hemen sonra, bu versiyon üzerinde virüs yazıldığı haberi kullanıcılar için hoş olmadı tabii ki (1).

Kişisel bir bilgisayar kullanıcıları herhangi bir networke ulaşılmaya çalışıldığında, az da olsa yapılacak işin niteliğine bağlı olarak, mikroişlemcinin güçlü olması adeta ön koşuldur. Intel tabanlı bilgisayarlarda artık 80486 mikroişlemciler aranmaktadır. Daha eski modellere ilâve kartlar takarak sorunu çözmeye çalışmak yapay kalmakta, yeni sorunları da beraberinde getirmektedir. Her iki durumda da maliyet trendi yükselmekte, makineler basit bir bilgi-

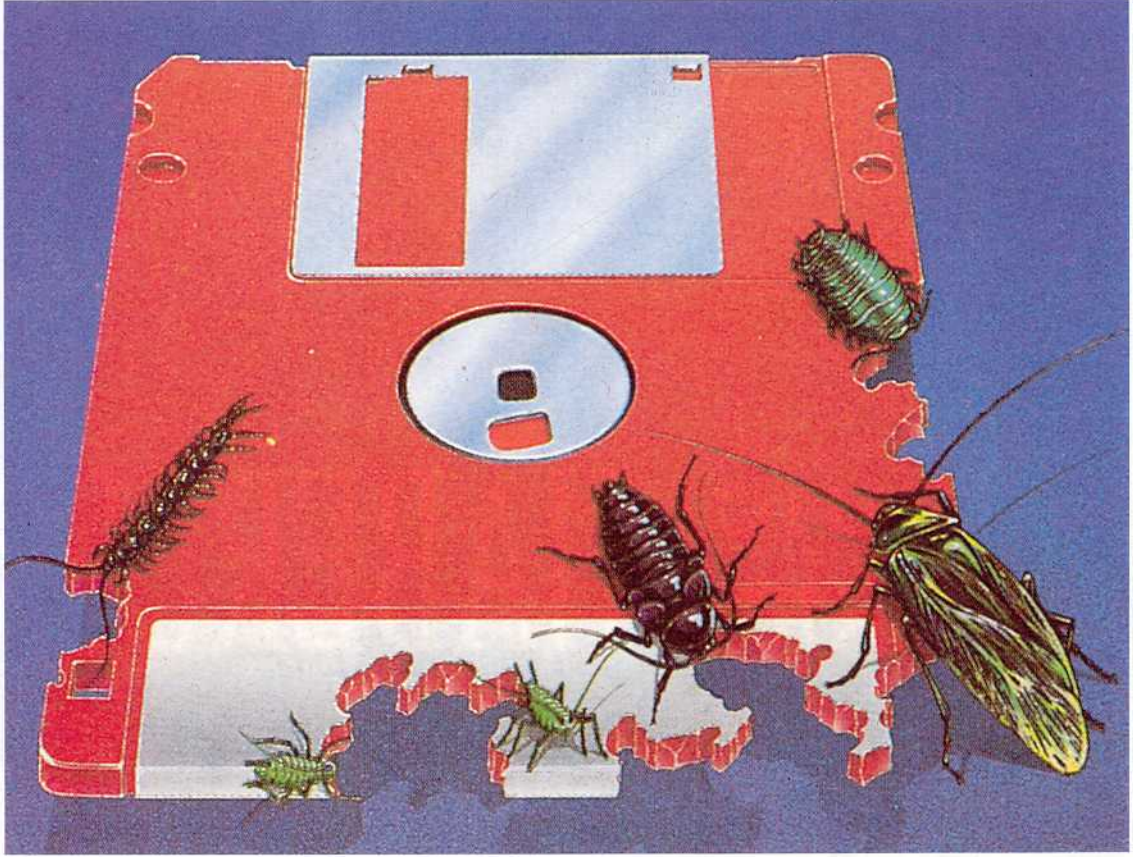
sayar olmaktan çıkmaktadır.

Orta ve büyük sistem bilgisayarlarda ilk yatırım maliyetleri yüksek olup, yeni görevler yüklendiğinde ekstra donanım ve harcama miktarları çok düşük olabilmektedir. Bu yeni görevler, kullanıcı sayısındaki artışlar, uzak bağlantılar ya da eklenen büyük database'ler gibi anlaşılmalıdır. Bu durumda sistem baştan biraz da büyük tasarlanmışsa, ek yatırıma gidilmeden, ufak bir re-konfigurasyon'la, performansda bir azalma olmadan hizmet vermeyi sürdürebilir.

Uygulama geliştirmede kullanılan dillere bakarsak; 3rd GL ya da 4th GL diye adlandırdığımız 3. ve 4. kuşak dillerin tamamına yakını, hem PC'lerde hem de orta ve büyük bilgisayar sistemlerinde çalışabilmekte. Bu dillerin tabii ki avantaj ve dezavantajları yok değil. 3. kuşak dillerle büyük sistemlerde uygulamanın tümünü geliştirmeye çalışmak, boşuna zaman kaybına ve sistemde performans düşüklüğüne yol açtığından tercih edilmemekte. Buna karşın 4. kuşak diller, sabit diskte ve base memory'de çok fazla yer kapladığı için de kişisel bilgisayarlar da verimli olamamakta.

İdeal olan belki de, PC'lerde windows türü ortamlardan yararlanarak veya kullanıcıya büyük esneklik sağlayan parametrik paket programlar kullanılarak çözüme ulaşmak.

Main frame olması durumunda ise, 4th GL kullanımına ağırlık vermek, ancak gerekli durumlarda external language olarak 3rd GL'den yararlanarak sub-routine'ler oluşturmak anlamlı olabilir. Uygulamaları; giriş, hesap işlemleri ve ra-

porlamalar olarak bölersek, kullanılan dilin özellik ve sınırlamalarına göre belirli aşamalarda, o aşama için en iyi sonucu veren dili kullanmak gerekebilir. Örneğin, LANSA gibi POWERHOUSE ya da RALLY gibi dördüncü kuşak diller, uygulama esnasında external language kullanımına izin vermekteler. Bunlardan örneğin RALLY, raporlamalarda yetersiz kalabilmekte, bu kısım için LOTUS kullanımı çok daha kestirme olmaktadır. Basic, Cobol, Pascal gibi üçüncü kuşak diller farklı tip bilgisayarlarda ve recompile ederek, her ne kadar çalışabiliyor iseler de, aynı program farklı compiler'lar kullanıldığında değişik hatalar verebilmektedir. Bunlar hep, system analistlerin ve uygulama geliştirilenlerin baştan kabul ettikleri sınırlamalardır.

Grafik ve sunu sistemleri ya da moda deyimiyle multimedya uy-

gulamalarında ise, kişisel bilgisayarlar lehinde bir durum bugün için sözkonusudur. Bir 386 bilgisayar, bir video kamera, Compact Disk ve renkli bir Scanner'a, müzik sistemi bağlantısını da ekleyerek, piyasada adeta hergün bir yenisi çıkan uygun bir yazılımla yapılacak bir sunumu, hiçbir orta ve büyük sistem bilgisayarla gerçekleştirmek olası değildir.

Ancak şu yapılabilir: Pathworks kullanımı yoluyla yukarıda sözünü ettiğimiz büyüklükler arasında belli kapılar, geçiş noktaları yaratmak mümkün. Multimedya'da kullanılan tablo ve grafiklere temel olan rakam ve hesaplamaları, büyük sistemde oluşturduktan sonra, Pathworks kanalıyla DOS ortamına geçirip, bu bilgileri burada işlemek, son derece çarpıcı bir sunum yaratmak için ideal olabilir. Bu ve benzeri durumlarda kullanılabi-

lecek farklı çözümleri üretmek, kişilerin yaratıcı güçlerini kullanarak mümkündür.

Sonuç olarak bazı çevrelerde sıklıkla kullanılmaya başlanan Down-sizing, yani teknolojik gelişmenin giderek kullanıcıları küçük bilgisayar sistemlerine doğru götüreceği, büyüklerin modasının ise yavaş yavaş geçtiği yolundaki tahminlere, tersine de karşı çıkarak katılmadığımızı belirtmeliyiz. Doğrusu, her iki tip sistemi etkileşimli olarak kullanıp, birbirlerinin zayıf yönlerini diğerine telâfi ettirmekten geçiyor kanısında.

(1) Tremor adlı virüs, DOS'un yeni sürümünün antivirüs programını etkisizleştiriyor.

Yılmaz ERSÖZ

Yabancı Basından HABERLER

Tayfun, Kasırga ve Küresel Isınma Tehlikesi Sigorta Fiyatlarını Yükseltiyor

Son zamanlardaki fırtına, kasırga ve tayfunların Londra sigorta piyasasındaki etkilerini araştıran Lloyd's'un 362 no.lu Sendikası'ndan Richard Keeling, "Her yıl bir patlama oluyor" demektedir. Her biri, bir öncekinden daha tahrip edici fırtınaların sonucusu olan geçen yılın fırtınası Andrew, Louisiana ve Florida'nın bazı bölümlerini harap ederken Amerika Birleşik Devletleri'nin de 16 milyar Dolar'la gelmiş geçmiş en büyük sigortalı hasarı olmuştur. Bu durum, reasürörlerin büyük fiyat artışlarını kabul

ettirmeye çalışmaları nedeniyle Londra sigorta piyasasında çekişmeli bir pazarlık ve en sert yenileme dönemlerinden birini başlatmıştır.

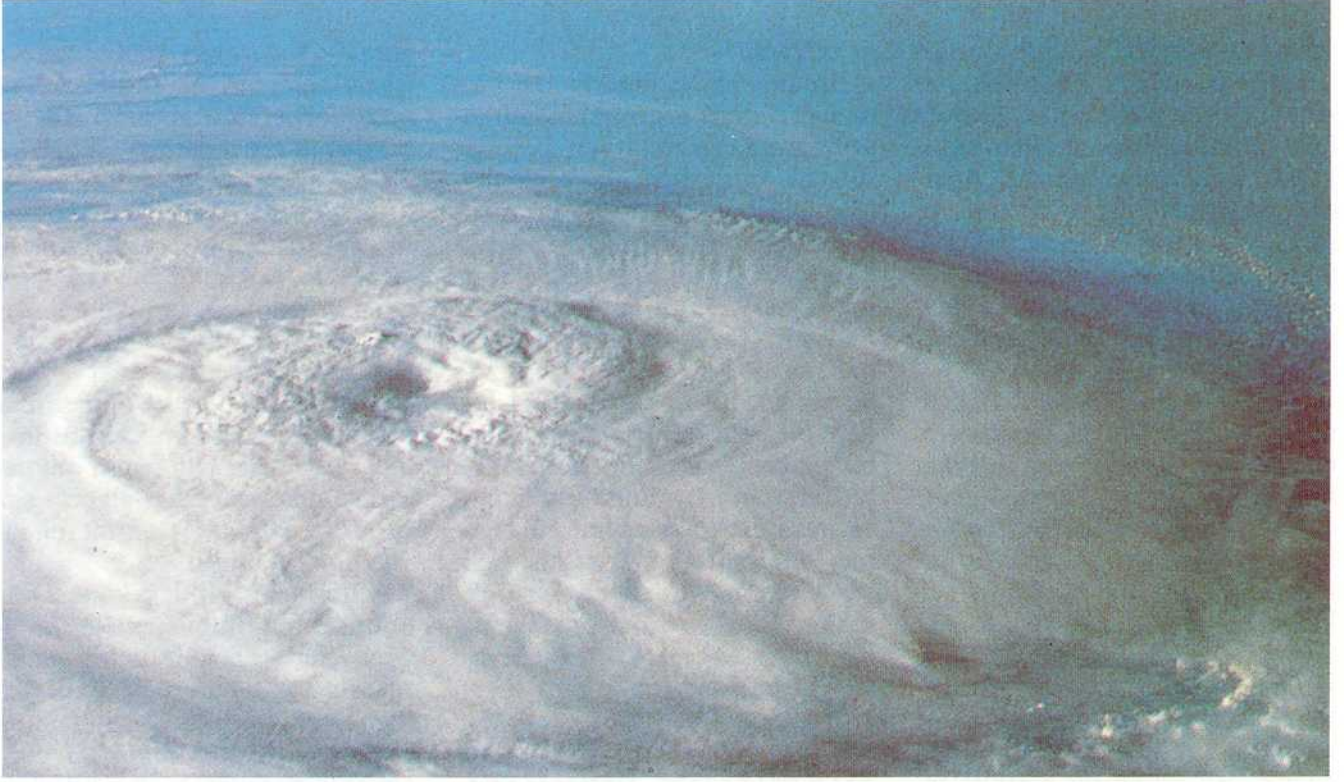
En önemlisi, önümüzdeki yıllarda sigorta fiyatlarının daha da artacağı yaklaşımıyla sigortacılar, yakın geçmişteki fırtınaların, küresel ısınmadan mı yoksa hava koşullarındaki diğer uzun dönem değişimlerden mi kaynaklandığını sormaya başlamışlardır. Bu soru, geçen ay sigortacıların sözkonusu tehlikeye karşı uyanıklığını memnuniyetle karşılar nitelikte bir rapor yayınlayan Green-

peace gibi çevreci baskı gruplarıyla sigortacıların umulmadık bir yakınlaşmasına sebep olmuştur.

Müzakerelerin son dönemlerinde, Amerika'lı müşterileri için teminat satın alan ve son yıllardaki fiyat artışlarından kurtulabilen broker'lar, bu kez içinde bulunulan durumun ne denli zor olduğunu görmüşlerdir.

Ancak, genel olarak, direkt sigortacılar şimdi reasürans için daha fazla para ödemektedirler. Keeling, Ekim 1987'den beri reasürans fiyatlarının Avrupa'lı sigortacılar için % 650, Amerika'lı

alıcılar için % 450 ve Japon şirketleri için % 1,000 arttığını söylemektedir.

Bu artışlar kısmen hava koşullarından ve 1988 Piper Alpha petrol platformu infilâkı ile bir yıl sonraki Exxon Valdez tankerinden denize petrol dökülmesinden kaynaklanan ağır hasarlardan sonra reasürörlerin kârlılığı yeniden sağlama çabalarını yansıtmaktadır.

Dünyanın en büyük iki reasürörü olan Swiss Re ile Munich Re, kârların yokoluşunu göerek ve özellikle 1990 yılında Avrupa'daki fırtınalardan kaynaklanan hasarları karşılayabilmek için rezervlerinden fazlasıyla para çekmek zorunda kalmışlardır. Bir çok küçük reasürör piyasadan çekilmiştir. 1989'dan bu yana Lloyd's'da faaliyet gösteren kişilerin 1/3'ünden fazlası ve sendikaların hemen hemen yarısı piyasayı terketmiştir. İş rekabeti azaldıkça, büyük reasürörler için

fiyat artışlarını zorla kabul ettirmek te kolaylaşmıştır.

Şimdi sigorta şirketleri reasürans teminatı alabilmek için çok daha fazla para ödemektedirler. Bunun en büyük nedeni; son beş yılda meydana gelen ağır hasarlardan sonra reasürörlerin kârlılığı yeniden sağlama çabalarıdır.

Şimdi underwriterlar fırtına risklerine daha dikkatli bakmaya başlamışlardır. Amerika Birleşik Devletleri'nin güneydoğu kıyıları gibi korunmasız bölgelerdeki kalabalık nüfusun, hasarların artmasından kısmen sorumlu ol-

duklarını kabul etmektedirler. Son 20 yıl içinde, bir çok ülkede "fırtına" teminatı, evsahiplerinin poliçelerinde (householders' policies) gittikçe daha yaygın bir şekilde yer almaya başlamıştır.

Son dönemlerdeki kara ve deniz ısısının artmasının, atmosferdeki dengesizlik ile birlikte daha sık ve şiddetli fırtınalara sebep olup olmadığının sorgulanması gün geçtikçe artış göstermektedir. Ayrıca bilimadamları, yıllardır akaryakıtların çıkarttığı karbondioksit türü gazların küresel ısınmaya neden olabileceği konusunda uyarılarda bulunmaktadırlar.

Birleşmiş Milletler'in bu olayı (fenomen) araştırmak üzere düzenlediği "İklim Değişimleri Üzerine Hükümetlerarası Panel"de önümüzdeki 100 yıllık sürede ortalama artışın 1.5 C⁰ ile 3.5 C⁰ arasında olabileceği öne sürülmüştür.

Ancak bilimadamları, ısınmayı

yavaşlatabilecek olan bulutları hesaba katmanın güçlüğünden dolayı, ilgili süreçler konusunda halâ bir takım belirsizlikler olduğunu vurgulamaktadırlar. Ayrıca, yakın geçmişteki fırtına ve sıcak yaz mevsimlerine bakarak iklim değişiminin sürmekte olduğu konusunda bir sonuca ulaşmanın mümkün olmadığını belirtmektedirler.

Tüm bilimsel belirsizliklere rağmen, sigortacılar kendilerini bu olasılıktan koruma ihtiyacı hissetmektedirler. Küresel ısınmanın, hava koşullarının kötüleşmesinden sorumlu tutulup tutulmayacağını ilk araştıran şirketlerden biri olan Swiss Re'nin Genel Müdürü Walter Kielholz, istatistikî bilgilerin böyle bir trendi kanıtlamak için son derece az olduğu görüşüne katılmakta ancak "Bu, önemsiz olabilir fakat harekete geçmek için daha uzun bir dönem beklemeyi göze alamayız" demektedir.

Keeling ve diğer bir çok Lloyd's underwriterları tarafından görevlendirilen Doğu Anglia Üniversitesi İklimbilimi Bölümü'nün araştırmasında; "Kuzeybatı Avrupa'da fırtınaların gittikçe sıklaşma temayülünün, küresel ısınmadan kaynaklandığı reddedilemez" denilmektedir. Raporunda ayrıca, sigortacıların, fırtınaların meydana geliş sıklığının 1980'lerin düzeyinde kalacağını ve hattâ giderek artabileceğini dikkate almaları gerektiği de yer almaktadır.

Greenpeace'in son çalışmasında; bu baskıcı grup, sigortacıları sera gazlarının atmosfere karışmasının sınırlandırılması konusunda oluşturulan lobiye katılmaya davet etmiştir. Keeling ise şöyle bir itirafta bulunmaktadır: "Yapıcı olmak zorundayız ancak sigorta endüstrisi hiç bir zaman lobi oluşturamaz çünkü çok dağınık bir durumdayız"

demektedir.

Bunun aksine, sigortacılar yalnızca fiyatları arttırmakla kalmayıp fırtına sigortalarının koşullarını da katılaştırmaya başlamışlardır. Kielholz, 1990 yılından itibaren Swiss Re'nin fırtına riskini, yazdığı diğer işlerden ayırmaya başladığını söylemektedir. Swiss Re şimdilerde fırtına riskini, reasürörün belli bir yüzde üzerinden hisse kabul ettiği bölüşmeli reasürans anlaşmasının bir parçası olarak diğer risklerle birlikte teminat altına almaktansa, reasürörün önceden belirlenmiş bir limite kadar riskin belli bir kısmını karşılayan bir "excess of loss" reasürans anlaşması dahilinde teminat altına almayı tercih etmektedir.

Reasürörler sigorta şirketlerine muafiyet uygulamaları konusunda baskı yapmaktadırlar. Böylece, ev ve iş sahipleri fırtınanın doğrudan verdiği hasarları azaltacak veya önleyecek gerekli tedbirleri almak zorunda kalacaklardır.

Kielholz, "Reasürörler bölüşmeli mal tretelerine fırtına riskini dahil etme konusunda gün geçtikçe daha isteksiz olmaktadır" demektedir.

Reasürörler aynı zamanda, (poliçe sahiplerini mülklerini fırtınadan korumaya teşvik etmek üzere her bir hasarın ilk bölümünü kendilerinin karşılamaları) sigortalılara muafiyet uygulamaları hususunda direkt sigorta şirketlerine baskı yapmaktadırlar.

Çünkü, "Bu sayede evsahipleri

gerekli bakımları tamamlar ve işyeri sahipleri de bina usul ve nizamları konusunu daha sıkı bir şekilde takip ederler" demektedirler.

Swiss Re, Andrew Kasırgası sırasında özellikle çelik iskeletli ve metal çerçeveli bir çok yeni binanın fırtına hasarına karşı dayanıksız kaldığının ispatlandığını ileri sürmüştür.

Yüksek fiyatlar ve ağır şartlar belki de yakın geçmişteki fırtınalara ve küresel ısınmanın muhtemel tehlikesine karşı sigorta şirketlerinin hiç te şaşırtıcı olmayan bir önlemdir.

İklim değişiklikleri konusunda bilimsel bir takım şüpheler olduğunu ifade eden iklimbilimcilerin, sigorta fiyatları ile ilgili tartışmalara katılmak konusunda pek fazla nedeni olmadığı gibi, çevreci hareket te bu bilimsel belirsizlikleri itiraf etmek konusunda isteksiz olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak, sigortalılar yeni yüksek fiyatların finansal açıdan daha zayıf grupları ve dolayısıyla endüstrideki rekabeti korumaya yarayacağını ummak zorundadırlar.

Richard Lapper and Bronwen Maddox
FINANCIAL TIMES

Uygun Çözüm (Katastrofik Rizikoların Orantılı Tretelerle Korunması)

Aşağıdaki tabloda sıralanan hasarları hiç şüphesiz çok kere gördünüz. Bir kez daha bakmak zarar vermez. En üstte 1. sıradaki Japonya'da meydana gelen "Mireille" tayfunu hatırladığınız gibi bir fırtına idi, deprem değil. O tarihten beri 11 milyar Amerikan Doları olarak tahmin edilen ve daha da artması muhtemel "Andrew" kasırgası ile 1 milyar Dolar tahmin edilen ve yine artması olası "Iniki" kasırgasını yaşadık. Bu hasarların büyük bir bölümü Hasar Fazlası Reasürörlerine isabet etti. Hattâ "Andrew" birçok reasürans programını altüst etti ve Amerika'daki bazı şirketler reasürans satın almayarak kendi bünyelerine döndüler.

Acaba orantılı reasürans, katastrofik hasar fazlasına bir alternatif olabilir miydi?

Alternatif kelimesi, "yerine geçmek" anlamında kullanılıyorsa, katastrofik rizikoları reasüre etmek açısından orantılı tretelerin hasar fazlası reasüransının kullanımına bir alternatif teşkil ettiğine ve edeceğine ben inanmıyorum. Ancak bana göre, orantılı tretelerin katastrofik hasar fazlası ile birlikte kullanımı büyük bir değer ifade eder. Dünyaya uygulamalarına bir göz attığımızda bu tip uygulamalara Japonya'da, Karayipler'de ve daha bir çok bölgelerde rastlıyoruz. Maalesef, her bir bölgeyi ayrı ayrı incelemeye vaktimiz yetmez ve bu nedenle İngiltere'deki uygulamaların gözönüne alınmasında fayda görüyorum.

Birkaç sene evvel İngilizler Britanya'nın güney bölgelerinde ciddi bir tabii afet sorununun varlığından habersizdiler veya böyle bir sorunun varlığını söy-

leseniz inanmazlardı. Rüzgârın çok kuvvetli estiğine pek rastlanmazdı. 1953 yılındaki büyük sel felâketinden sonra dalgakıranlar inşa edilmiş ve Thames Nehrinin bariyerleri tamamlanmıştı. Şimdi bu bariyerlerin yetersiz olduğu ve dalgakıranların daha sağlam yapılması gerektiğinden bahsedilmektedir. Aslında insanları huzursuz eden olaylar 1987'nin Ekim'inde başlamıştı. "Başlamıştı" diyorum çünkü bu fırtınanın 300 senede bir tekrar ettiği söylenmesine rağmen, hepimizin bildiği gibi, rüzgar maalesef 1990'da geri geldi ve 300 senede bir meydana gelme olasılığı süratle 5 ilâ 20 yıl arasına indi. Bu durum hasarların büyüklüğünün son 10 yılda nasıl arttığını göstermekle beraber önceki senelerde sadece mütevazı kapasiteli katastrofik hasar fazlası anlaşmaları büyük kapsamlı katastrofik hasarlara karşı bir korunma olarak aranıyor ve bu tip büyük hasarlar meydana geldiğinde reasürörleri fazla etkilemiyordu. Mevcut orantılı treteler de sedanları bu tip büyük riziko hasarlarına karşı korumak ve kapasite yaratmak üzere oradaydılar. Ancak eksedan treteleri olduklarından basit rizikoları kapsamıyorlardı.

Şimdi tablomuzda biraz daha aşağılara bakacak olursak, görüntünün değiştiğini görmekteyiz. 1987'deki fırtına, Amerika ve Japonya'da olduğu gibi, gerisinde korunmasız, teminatları altüst olmuş sigortacılardan oluşan bir piyasa bırakmıştır. 1987 ve 1990 yıllarının olayları reasürans piyasaları açısından çok büyük kayıplara sebep olmuş ve bunların sonuçları da 1991 ve takip eden yıllarda katastrofik temi-

natların fiyatlarına yansımıştır.

Bunlara ilâveten, fırtına, medcezir (gel-git) olayları neticesindeki deniz kabarmalarının sebep olduğu seller ve tüm dünya iklimindeki ısınmaların frekans ve etkilerinin tesbiti konularında çalışmalar devam etmektedir. Bugün İngiltere'deki büyük kuruluşların gereksinimlerini gidecek katastrofik hasar fazlası kapasitelerinin yetersizliği açıkça ortadadır ve kanımca bu kapasite, 1993 yılında daha da azalacak ve tüm dünyayı ilgilendiren bir sorun olacaktır.

İngiltere'de meydana gelebilecek yeni bir tabii afetin ciddi sonuçlarını düşünelim: Reasürörler tekrar fonlarının büyük bir kısmını kaybederlerken, sedan şirketler yenileme primleri ödemek zorunda kalacaklardır.

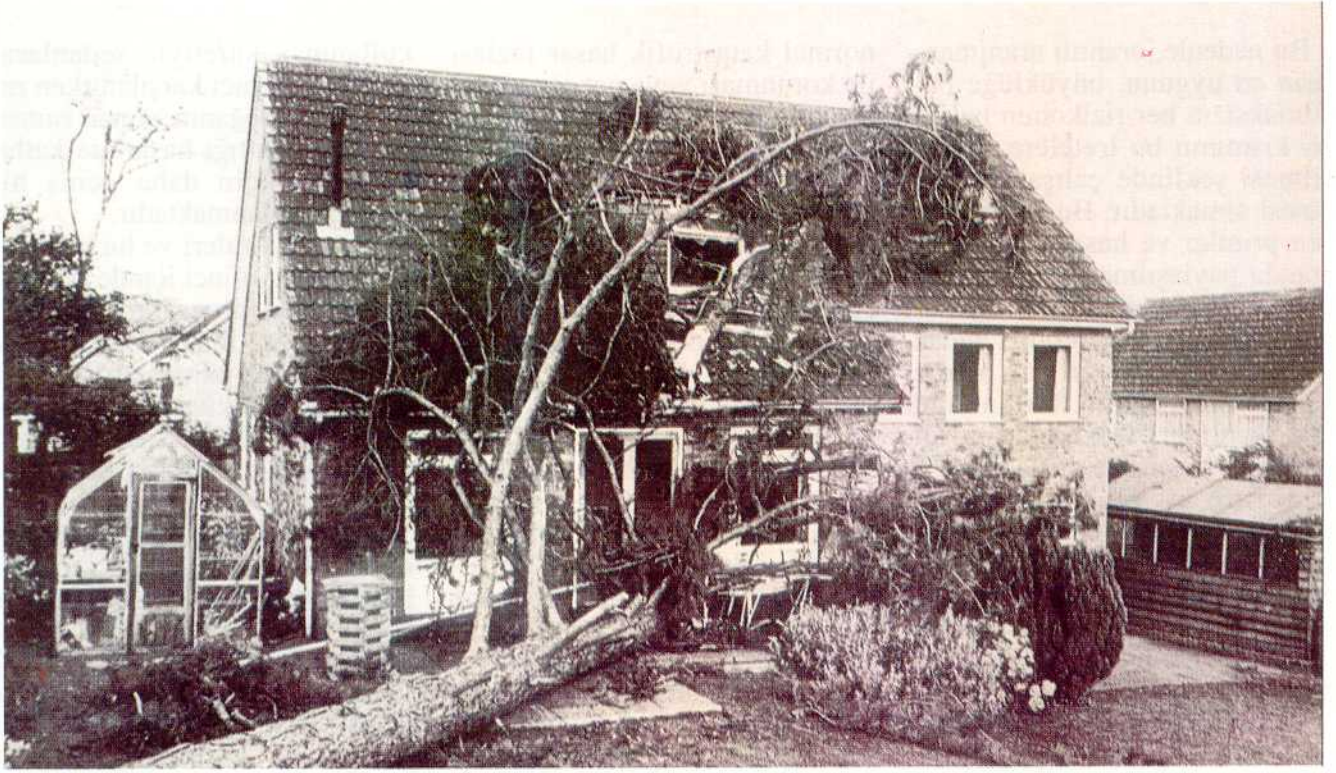
Şirketler aynı zamanda; tenzili muafiyetler, % 5'lik koreasüransların altında kalan hasarlar ile büyük şirketler için, katastrofik programlarının plase edemedikleri kısımlarına isabet eden hasarları da kendi bünyelerinden karşılamak zorunda kalacaklardır. Bu da zaten baskı altındaki Yükümlülük Karşılama Yeterliliklerini doğrudan etkileyecektir. Buraya kadar, geçmişteki ve halihazırdaki durumlardan bahsettik. Gelecekte neler olacaktır? Pek tabii ki kapasite ihtiyacı azalmayacaktır. Eldeki mevcut katastrofik kapasitelerde anlamlı bir artış yakın gelecekte beklenilmemelidir.

Belki de bu noktada orantılı reasürans metodunu devreye sokabiliriz. Hepimizin bildiği gibi, orantılı bir trete, sedana gerek yatay gerekse dikey olarak sınırsız bir korunma sağlar. Bu, şu demektir: Hadise başına geri alı-

SON BEŞ SENEDEKİ TABİİ AFETLER**Sigortalı**

<u>Zarar (US\$)</u>	<u>Hadise</u>	<u>Tarih</u>	<u>Ülke/Yer</u>
5.200	"Mireille" Tayfunu (19)	27/28.9.1991	Japonya
4.600	"Daria" Kış Fırtınası	25/26.1.1990	İrlanda/İngiltere/Benelüks/Almanya/Danimarka
4.300	"Hugo" Kasırgası	15/22.9.1989	Martinik/Dominik/Guadalup/Bahama/Amerika
3.200	"Vivian" Kış Fırtınası	25/27.2.1990	İrlanda/İngiltere/Norveç/İsveç/Danimarka/ Benelüks/Almanya/İsviçre/Avusturya
1.300	Petrokimya Tesisindeki Gaz Bulutu İnfilâkı	23.10.1989	Amerika, Teksas ve Pasadena Eyaleti
1.200	Koru ve Orman Yangını (Cat. 87)	20/21.10.1991	Amerika, Kaliforniya ve Okland Eyaleti
1.200	Piper Alpha İnfilâk ve Yangın	6.7.1988	Kuzey Denizi
1.000	Deprem "Lorna Prieta" (7.1 Richter)	17.10.1989	Amerika, San Francisco
870 (*)	Fırtınalar	16/17.11.1987	İngiltere
850	"Herta" Kış Fırtınası	3/4.2.1990	Fransa/Lüksemburg/Almanya
790	"Gilbert" Kasırgası	10/17.9.1988	Dominik Cum./Jamaika/Meksika/Amerika
770 (**)	"Wiebke" Kış Fırtınası	28.2/1.3.1990	İngiltere/Fransa/İsviçre/Almanya/Avusturya/ Hollanda/İtalya
625	Fırtına, Dolu, Tornado (Cat.45)	11.7.1990	Amerika, Colorado Eyaleti
620	Kasırga "Bob" (Cat.85)	18/20.8.1991	Amerika, Kuzey Carolina/Maine/New York Rhode Adası/Connecticut/Massachusetts Eyaletleri
500	Soğuk Hava Koşullu Dönem	21/26.12.1989	Amerika, çeşitli eyaletler
480	"Undine" Kış Fırtınası	5/6.1.1991	İngiltere/İrlanda
475	Deprem (5.5 Richter)	28.12.1989	Avustralya/Newcastle
425	"Exxon Valdez" Hasarları (40 m. litre ham petrol)	24.3.1989	Amerika, Alaska Eyaletinde Prince William Sound
400	Kar, Soğuk, Dolu, Tornado (Cat. 55)	18/25.12.1990	Amerika'da 20 Eyalet
389	Dolu Fırtınası	18.3.1990	Avustralya, Sidney

nabilecek tazminat miktarında ve buna paralel olarak belirli bir yıl içinde meydana gelebilen hadiselerin sayısında herhangi bir sınırlama sözkonusu değildir. Bu nedenle, sedana reasürans giderlerini daha doğru olarak bütçelendirme olanağı verdiği için kolaylık sağlar. Orantılı anlaşmalar, aynı zamanda, herhangi bir tabii afet neticesinde meydana gelmeyen ve fakat yıl içine yayılmasına rağmen sedana ciddi kayıplar veren hasarlara da teminat sağlar. Binalarda meydana gelen yer çöküntüleri ve hırsızlık hasarları gibi...

Şimdi, siz reasürörler, "Buraya kadar anlatılanlar sedan şirket için iyi de bize faydası nedir?" diye düşünüyorsunuz.

Bir reasürör için orantılı bir treteden hisse almanın en önemli avantajı, sedanın portföyüne oldukça şumüllü bir şekilde iştirak ediyor olmasıdır ve böylece hasar ödemelerine kaynak teşkil eden prim de büyümektedir. Reasürörün tabii afet dışındaki hasarları da ödemekle yükümlü olduğu doğrudur ve bu konuyla il-

gili iki rizikoya yukarıda değinmiştim. Binalarda hasar meydana getiren çöküntüler ve hırsızlık. İlki havayla ilgilidir ve son zamanlardaki yağışlı havaya şükürler olsun. Zira bu sayede hasarların sayılarında azalma olacaktır. Ayrıca sedan şirketlerin hasarlara yaklaşımı değişmiş, mühendisler ve eksperler devreye girdikleri için hasar başına maliyetler azalmıştır. Birçok şirket, binalarda hasar meydana getiren çöküntü rizikolarını kabul edebilmek için hasar sonrası (postcode) fiyatlandırma yolunu tercih etmişlerdir.

Hırsızlık ise halâ devam edegelen bir sorun olup burada da fiyatlar arttırılmış, hasar sonrası fiyatlandırmaya gidilmiş ve duruma göre çok rizikolu bölgelerde teminat verilmeden önce, ilâve emniyet tedbirleri alınması istenmiştir. Kanımca, hırsızlığa karşı daha çok kilit ve alarm sistemleri kullanmamız talebi hepimizi etkilemiştir. Benim burada vurgulamak istediğim, sedanın portföyündeki hasarların aşındırıcı etkilerini azaltan tedbirler

orantılı bir trete ile sağlandığı için sedanın saklama payı yıpranmaz ve bu tedbirlerden aynı şekilde reasürör de istifade eder. Eğer katastrofik bir hasar meydana gelirse reasürörün elinde bu hasarı ödemek için daha fazla prim geliri vardır.

Ayrıca reasürörlerin istifade edeceği yatırım imkânını da gözardı etmemek gerekir. Bu, reasürörü orijinal sigortaya yaklaştıran bir husustur.

Şimdi işe en uygun orantılı trete tipine dönelim. Daha önce de belirttiğim gibi halihazırda plase edilmekte olan ve neticeleri iyiye doğru giden (St. Mary Axe dışındaki) İngiliz şirketlere ait bir çok eksedan tretesi vardır ve bunlar sedanın saklama payının büyüklüğüne göre sadece ticari ve sınırlı rizikoları kapsamaktadır. Bu rizikoların gerek 87J (*) ve gerekse 90A (**) hasarlarından nasiplerini aldıkları aşikârdır, ancak hasarların çoğu sivilbasit rizikolardan kaynaklandığı için daha çok sedanların saklama paylarını büyük ölçüde etkilemişlerdir.

Bu nedenle, orantılı aranjmanların en uygunu, büyüklüğe bakılmaksızın her rizikonun belirli bir kısmının bu tretelere devredilmesi şeklinde çalışan kotpar tretesi olmaktadır. Bu devri takiben primler ve hasarlar da aynı oranda paylaşılmaktadır. Kotpar tretesi sedanın tüm mal sigortaları portföyünü içerebilir, ancak katastrofik hasara en çok maruz kalma olasılığının bulunduğu "Ev Sahipleri" rizikolarına ait portföy için sınırlandırılabilir.

Bu tip bir tretenin plasman şartları, geçmiş sonuçlara ve istenilen portföy niteliğine göre ve daha da önemlisi, durumun düzeltilmesi için sedanın alacağı tedbirleri içermek üzere sedanın sedana değişebilir.

Bilindiği gibi, halihazırda sedanlar adına piyasada plase edilmekte olan birkaç kotpar tretesi vardır. Bu tretelerin plasman sebepleri değişiktir ve hiçbiri katastrofik korunma maksadıyla plase edilmemiş olmalarına rağmen, bu fonksiyonu da görmektedirler.

İleride gerçek plasman nedenleri muhtemelen ortadan kalkacaktır ama katastrofik korunmalara duyulan gereksinim devam edecektir.

Orantılı tretelerin reasürörlere daha çok prim sağladığını söylemiştim. Ancak, sağlayacağı teminat ne olursa olsun, sedanın kendi hesabından ödeyeceği primin bir sınırı vardır. Diğer taraftan, % 98 kotpar teklifiyle karşılaşan bir reasürör doğal olarak şunu öğrenmek ister: "Sedan bu işi neden yazıyor?" ve ardından bir İngiliz şirketi olarak, kotpar tretesinin uygun bir saklama payı oranına sahip olması gerektiğini ve % 50'nin üzerindeki bir orana sahip kotpar tretesinin yakın takibe alınmasının şart olduğunu hatırlar. % 50 saklama payı ise sedan üzerinde önemli bir yük bırakacağından bu kısmın ya

normal katastrofik hasar fazlası ile korunması veya net olarak sedan üzerinde tutulması gerekir.

Bu noktada biraz konudan ayrılmak istiyorum. Daha önce de belirttiğim gibi, reasürörlerin sorunlarından biri de, yükledikleri mesuliyetlere karşılık faaliyetlerini devam ettirebilmek için ihtiyaçları olan prim kaynaklarının oldukça dar oluşudur. Kotpar treteleri gibi eksedan treteleri de ek gelir temin ederler. Eksedan tretelerinin yaratabildiği katastrofik teminat miktarı sınırlıdır ama reasürörler için ürettikleri primler inkâr edilemez. Piyasadaki treteler son bir kaç sene içinde önemsiz sayılacak neticeler ürettiler. Bu neticeleri düzeltmek için sedanlar çok ciddi tedbirler almaktalar ve bunların etkileri şimdiden görülmeye başlandı. Şimdi bu treteler daha cazip hale geliyorlar; bunu iyi bir haber olduğu için bir kere daha tekrarlamakta fayda görüyorum. Bu konuda İngiliz Piyasası öncülük etmektedir.

Her sene Piyasamız, içinde çalışılması zor bir arena haline gelmekte ve bu durum sedan, reasürör ve broker için değişmemektedir. Her biri diğerinin gereksinimlerini öğrenmeli ve ortaklaşa çalışmalar yapmaya gayret etmelidir. Hava şartları değiştikçe bunlara karşı kullanılmakta olan korunma metodları da değişmektedir.

Eskiden sedan şirketler sadece yüksek limitli eksedanlar plase ederek veya orantılı tretelerden tamamen vazgeçip riziko esaslı veya katastrofik hasar fazlası programlarına itibar etmek suretiyle gelirlerini arttırmaya çalışırlardı. Avrupa'daki komşularımıza baktığımızda çoğunun orantılı reasüransı tercih ettiğini görüyoruz ve ben inanıyorum ki uzun vadede bu onlara yardım edecektir. Orantılı treteleri katastrofik hasar fazlası ile birlikte

kullanmak suretiyle sedanların teminat ihtiyacı karşılanırken reasürörlere doğanın zaman zaman üzerlerine attığı hasarlara katlanabilmek için daha geniş bir kaynak sağlanmaktadır.

Yer çöküntüleri ve hırsızlık rizikolarının bilinci içinde tüm yerel sigorta piyasaları fiyatları yükseltmek hususunda büyük gayret içinde olmuşlardır. 1993 yılında yer çöküntüsü rizikosunda belli bir azalma meydana gelmiştir, ancak aynı şey deniz kabarmaları için söylenemez.

Ayakta kalabilmek sözkonusu olduğu için pek tabiidir ki fiyatların artırılması ve Yükümlülük Karşılama Yeterliliği sorunlarımız vardır. 1992 ve daha da heyecanla 1993 yılları için beklenmekte olan kârlılıktan önce, alt seviyelere inen Yükümlülük Karşılama Yeterliliği oranları sözkonusudur. Daha önce de söylediğim gibi 1993 yılı hasar fazlası kapasitesi, 1992 ölçüsünde değildir ve bu nedenle kotpar plasmanlı şirketler, bu yolu seçmemiş olanlara kıyasla 1993 ve sonraki yıllarda daha iyi korunmuş olacaklardır.

Net portföyünüzü kotpar şeklinde paylaşmakla kârlı portföyünüzü sulandırmış olduğunuzu düşünebilirsiniz, ancak bu sayede reasürörleriniz sizlere yaklaşabilecek, daha çabuk kâr sağlayabilecek ve ümit edelim ki aynı reasürörler bu kârları sayesinde sizlere önümüzdeki yıllarda hasar fazlası gereksinimlerinizi için daha fazla kapasite sağlamakla imkânına sahip olacaklardır.

(*) (**) Tabloda işaretli hasarlar.

Brian Burnside
REACTION, Ocak 1993